

УРБАНУ ТАВАРИШ РОДРИГИШ ИМИТАЦИЯ НА ЩАСТИЕ

Превод от френски: Маргарита Дренска, 1978

chitanka.info

Струва ми се понякога, че и двете се смеят зад гърба ми, че и двете вече знаят всичко, но се преструват, че не знаят. Пък може и да знаят! Добре ми е известно, че тези две особи не са като другите хора — имат друго схващане за живота, както те казват, по са издигнати...

Но ако е така, по дяволите морала — и още по-добре за мен, защото не ще трябва да се крия толкова... Събудих се една нощ в леглото до жена ми, усещайки топлината на тялото й сгущено до моето, свила се цялата, както има навик да спи, и кълна се, че даже вече не знаех, усещайки миризмата на кожата и косата й, в чие легло съм, нито пък коя е тая самка.

Гледах да не я размърдам, защото се сърди много, когато я будя, освен ако е заради малкия, и се загледах в нея, представяйки си какво ще стане, ако тя се научи.

Спеше дълбоко и най-голямо впечатление ми направи чувството, че между нас има огромно разстояние. Кое беше това същество, което сега не можеше да се преструва, което може би не помнеше нито собственото си име, нито знаеше, че законите на брака са на негова страна, че има правото да ми крещи, да ми иска пари?... Това затихнало и чуждо тяло, което дишаше с такова спокойствие и безразличие, не съответствуващо на образа (повече тъжен и отегчителен, отколкото кротък) на моята жена, каквато си беше обикновено. Имаше дори благ и сдържан вид като по времето, когато бяхме влюбени. Сега, през последните години, съм свикнал да я виждам само да иска. Дори подозирам, че само ако й се е присънило, че чува стъпките ми, усмивката веднага изчезва от лицето й. И го прави нарочно, за да ме накаже, като че ли аз съм виновен, че проклетата ми работа не носи повече пари. Да, понеже тази постоянно нацупена физиономия, тези фасони, които прави в моя чест, са само защото парите не стигат.

А сега, Луизиньо. Боже опази, но с него наистина шега не бива. Ако детето е болно, в къщи става по-лошо от ад. Знам, че не го взимам много навътре. Убеден съм, че нищо лошо няма да се случи... И наистина, рядко се оказва нещо сериозно. Но пък ако се окаже, здрава да ми е гърбината! Може би има нужда от планински въздух, или пък от силна храна. Възрастните почти всеки ден могат да ядат ряпа и фасул, но на него това не му стига. Той расте, откъде ще вземе сили. Светлата искрица на моя живот! А като си помисля, че не минава ден

да не изпия един „империал“ в кафенето. А откакто се мъкна с тия никаквици... Но това не може да продължава така, ама, разбира се, че не! Плаща този, който се хване.

Станах предпазливо, за да не отвия Марта, която дори и през лятото си хвърля отгоре още две вълнени одеяла, и отидох на пръсти до креватчето на моя Луис. Ама че се разкисвам! Кой би казал, ако ме чуе какви мръсотии говоря в бръснарницата и как се задявам с всички минаващи жени, както правят и другите (после чак ме досрамява от тия свинщини), кой би предположил, че заставам така на колене пред заспалия си син и че му целувам леко ръцете, толкова леко, че той дори не се помръдва?...

Когато онези фльорци се вмъкнаха в колата ми, блъскайки без причина вратите, така че вече плачат за ремонт, и учителката започна да ме гледа в зъбите, като че ли бях говедо за продан, и да ми дава заповеди на един испански от четиринаесети век, за който тя беше убедена, че е португалски („Искам да отидем на плажа Армасон. Веднага. Вие оставате целия ден на наше разположение. Ние плащаме.“), — малко оставаше да ги пратя на майната им, въпреки че с тая кола си изкарвам хляба. Да не си мислят, че са си у тях? Не е ли така?

По-младата си я биваше, беше много красива, проклетницата, сериозна на вид, и ме гледаше с много кротки, заобиколени със симпатични бръчици очи. Наситено зелени, очи на нимфа, бистри като водата около лодката, когато гребем между скалите...

После, още същия ден, когато разбрах какъв звяр е по-старата, всичко тръгна като по вода. Нямаха добри обносци. Но какво да се прави? Впрочем не мина много време и разбрах, че тя хич не прилича на другите чужденки, които се навъртат насам. Искаше да научи всичко, да разбере и нещата, и хората, и да бъде над тях. Другите може би са равнодушни, но истина е, че ме зачитат, защото там, при тях, хората се уважават помежду си, няма значение дали са бедни или богати, и защото, в края на краищата, колата е моя... Тая се чувствува добре само когато заповядва — дори когато моли и дори когато, с една дума... Но сега, като я опознах по-добре, мога да кажа, че сигурно е такава с всички хора. Не защото аз тук съм незначителна личност.

Заглежда се в очите ти и изведнъж избухва в смях, открива едни остри зъби, че даже те хваща страх. И въпреки това, когато е сериозна, не е съвсем грозна, даже главата ѝ е почти привлекателна; а тялото ѝ, доста запазено, изглежда като на жена малко над трийсетте. Онова, което ме отблъсква в нея и в същото време може би ме привлича — не мога да кажа какво ми става с нея, така ме обърква тая жена, — са жълтите като на бухал очи, които ме измерват от горе до долу. И манията ѝ да се пъха в живота ми с въпроси без никакъв тakt, и глупостите, които прави по улиците, без много да му мисли, и кара да потъне в земята от срам всеки мъж, който е с нея... Все пак не може да се прави това тук. Хората си имат свои обичаи. В Рим бъди римлянин, нали така, както казва доктор Манелзиньо от Отдела за туризъм, оня хитрец с голия задник, който си кара живота там, в чужбина, а дойде ли си тук започват литургии, та в Енорийския съвет ли не щеш, та в Националния съюз, та в Пасушкото братство, хеле пък като се закръсти набожно и високомерно, демек, вижте ме, куп приятелки имам в Севиля и къде ли не по чужбина; и още не се върнал оттам, големците пак го пращат нататък...

И ето ти, на път за Армасао ме накара да спра колата, за да попита една дрипава нещастница дали иска да ѝ продаде полата си. Бедната, в началото не я разбра, иначе щеше да се възмути.

— Не ѝ обръщайте внимание, лелко — казах ѝ с поглед. А пък на французойката: — Знаете ли колко са хубави полите в Назаре, тукашните не са нещо особено. И не може да се купува току-така насред пътя.

Но не можах да я убедя. Едва ли не ни помисли за недодялани, без чувство за хумор.

Все пак това пътуване беше добре дошло за кесията ми. Точно сега, когато Луизиньо се нуждае толкова много от рибено масло и от няколко инжекции за засилване. Марта не престава да ми повтаря това от сутрин до вечер. Веднага, щом като ми стане възможно, трябва да го заведа при доктор Серено. Но какво да се прави, щом като почти всеки ден колата ми стои без работа на пияцата, очаквайки влака или да ме повика някой! Дори започнах да вземам едно ешкудущ на километър, което не стига и таксата да платя, а трябва да вземам двойно. Но на човек му омръзва да кисне там по цял ден без работа. Дори ми домъчнява за мизерния, но пълен с преживявания живот, който водех,

когато бях шофьор в Лисабон; помагай на шофьорите от другите коли, зъби им се, ако не ти е до усмивки, мигач наляво, завой надясно, натискай спирачката, давай газ, та да минеш преди още да е светнало червено. И така на всеки курс! Какъв кеф! Нощем — на гуляй с апапите и с мъртво пияните американски моряци, а сутрин — отвеждаш до вкъщи някоя фльорца да я обърнеш!... Омръзна ми всичко това. Дори ядосвах клиентите. Счепквах се с тях за нищо и никакво. И сега, виждате ли, струва ми се, че по онова време съм бил щастлив. Такава ни е, изглежда, съдбата, все да тъжим по нещо, може би защото малко по малко отиваме към смъртта и всичко става по-трудно. Не е ли така?

А сега тук животът ми преминава само в чакане. Издигнал съм се бил... Така казват хората. Но каква ми е ползата? Да имаш кола тук, в Портимао, значи, вече да си станал човек. То е, както се казва, да имаш повече задължения, без да печелиш нищо от това. Ако по природа бях мързелив... Но не съм. Освен дето имам навик да кисна в кафенето или при бърснаря. Оставям едно момче на пиацата да наглежда колата и да ми съобщава, ако някой телефонира или попита за мен. Защо да стоя там, за да полудея ли?

Понякога се появява по някой и друг чужденец, дори през зимата. Добре, че е така. Ако не са те, ще си умрем от глад. И дори е забавно.

По кафенетата все същите хора и всички по-горни от мен: фабрични майстори, продавачи на риба, чиновници, по някой доктор. Тия две французойки, представете си, искаха да се запознаят с работници и рибари. Но работниците не ходят по кафенетата (най-много в кръчмите), а рибарите спят денем, за да отидат в морето следобед и да се върнат на разсъмване.

Дори ми казаха да им уредя лов на риба тон с харпуни. Но желанието им сигурно не е било много силно, защото, след като Роша им взе акъла, вече не ми споменаха за това. Точно така е: плуват като риби във водата и гледат с широко отворени очи, като че ли откриват рая... А пък как обичат да събират черупки от миди и охлюви, които приливът оставя по пясъка. Пълнят куфарите си с камъчета и раковини и ги отнасят, за да правят пепелници. Не се насищат да разглеждат пещерите, Нос Жоау д'Ареиш, Гуарита, Тримата братя — наистина идват да видят с очите си всички тези скали и морския бряг до Bay и

Алвар, които са наистина прелест, когато слънцето ги огрее, а пък брегът се превръща в цветен филм — жълт, е този неестествено жълт цвят на нашата земя, който избелява с времето; на други места е почти червен като кръв, или пък кафяв, почти златист. Ние вече дори не забелязваме тая красота — чужденците оценяват всичко.

Всичките туристи са такива: отидат ли на плажа, пекат се повече от гущери и нищо друго не правят. Други пък плъзват по тия стари пътища „на лов“ за църкви и замъци. По банска костюми от изгрев до залез още от април. Разкошен живот, но за тия, на които се харесва, а пък аз не мога да кажа като моя баща, че никога не си мокря долните гащи, защото не нося такива, но също така не си падам като тях по морето, да се квася и зъзна по цял ден във водата. Дори и в много тихите дни не се навивам, та каквото ще да става. Но че обичам да гледам, обичам! Както първия следобед например, когато те, след като пристигнаха на плажа Армасау, се съблякоха голички почти пред очите ми, с по една кърпа отпред и хоп!, затичаха се, хвърлиха се във вълните и играха, свити на кълбо, покрити с пяна, до припадане.

Проснаха се на горещия пясък, а аз си пушех и си мислех колко е различен животът на хората според това, дали се раждат тук или там, дали са пълни с пари или нямат пукнат грош, и гледах краката на помладата, с кичури руси косми до слабините, които банският не покриваше, ама на нея хич и не ѝ пукаше... Нито и беше неудобно, нито пък я ласкаеше, че аз обръщам внимание на това, както и на други интимни неща, които показваше същото безразличие.

Но после нещата се промениха. Промениха се и още как! Започнаха да разговарят повече с мен, питаха ме за имената на дърветата и дали всички смокини са такива, малки и кичести, с корона до земята, и кога бадемите се покриват с цвят и дали цветът е бял или розов. И как живеят хората. Дали свързват двата края с припеченото. И че не е справедливо, разбира се, да се плащат толкова ниски заплати. Че в други страни по света понастоящем... И така нататък, и така нататък... Всички казват едно и също, до гуша ми е дошло да слушам все тая песен. Но кой прави нещо за нас? Учудват се, критикуват и твърдят, че са изцяло на наша страна, но продължават да си ядат вкусните бифтеци и да пият нашето хубаво вино, та дори и мъжете, и жените носят бутилките по стаите, за да си спят заедно по-добре, мисля си аз, а пък народът да върви по дяволите. Сигурно не е

справедливо, те го разправят, но от това не си загубват апетита. Вижте ги само, живеят си безгрижно, намазани с масло, изтегнали се с шкембета нагоре по нашите плажове. А тукашните хора пристягат колана и ги гледат от високото, а очите им изтичат по фотоапаратите, по гумените дюшеси, по ароматния тютюн, а понякога и по жените, когато са парижанки с бикини, черни като долните им дрехи, жени, които могат да завъртят главата на всеки мъж. А техните жени, с изключение на една-две, оstarяват още на младини и кожата им е напукана и зачервена, а краката им са тънки като на скакалци — и дяволът не би ги пожелал.

Първата неделя ме освободиха. И още веднага почувствувах липсата на това ново съжителство. Не беше само заради парите, които печелех от тях — беше заради компанията им. Малко промяна. На тая земя на хората им втръсва едно и също. И всеки търси някакъв отдушник...

Не отидох на стадиона да гледам мача между Аляндра и Портимоненсе с намерението да спестя парите и ги поканя на обяд, та дори и да бъде скромен. Исках да съм на равна нога... И исках поне веднъж и аз да черпя. Бях уговорил да ги заведа до Оляу, за да им покажа красивите дворцови тераси и може да обядваме там, на пристанището, тъй като те много обичат кръчмите и нашите вкусни национални ястия...

Дойде ли лятото, човек би казал, че на тази земя има само магазини с плавателни пояси и плажни чанти. Все повече и повече живеем от туристите. И защо не? Но не трябва да страним от тях боязливо или изпълнени с подозрения. Трябва да свикнем. В провинцията не могат да свикнат с тях само хората от средна ръка, целите облечени в черно, от шапката до върха на обувките; отвътре те също са в траур. Марта се разбира с тях и е в състояние да им ходи на гости в неделните дни. Аз — не.

Ама че са досадни часовете на най-голямата жега! Вечер все пак в почти всички кафенета има телевизия. Следобед те са почти празни, с изключение на „Национал“, което винаги е по-оживено заради билиарда — пет маси, които не достигат на момчетата да се забавляват, както им душа иска. Но самото кафене си остава празно. На тавана има вентилатори, но те не работят. Немият, вече пиян, се препъва ту в един, ту в друг клиент и с жестове проси цигари. Все се намира някой да му

даде цигарка и да му я запали. Когато случайно там отидат жените на някой писар или пътуващ касиер, извръщат глава от него, защото лицето му е толкова мръсно и безсрамно, че им се повръща, а понякога, ако му откажат това, което иска, прави неприлични движения и дори си разкопчава цепката на панталоните. „Отдавна трябваше да е в лудницата“ — казва продавачът на лотарийни билети, на когото немият пречи в продажбата, тъй като досажда на хората до немай-къде, преди той самият от своя страна да ги е атакувал. Никога не ми стана ясно откъде това чисто човече, с вратовръзка, с патешка походка, с голяма чанта под мишница, изважда тоя дар-слово повече и от едно кюре, от тия младоци, които идват от другаде за Възкресение с високопарните си проповеди и със сръчно движещи се пръсти, които благославят енориашите.

— Изглежда, че като се ходи по брега на морето и вълните постоянно заливат краката, разширените вени се оправят — каза Брижит.

Надя се засмя и отхвърли съвета, понеже искаше да мине, както винаги, за млада и здрава. За нея годините нямат значение — това личи от начина, по който тя преценява себе си или иска ние да я преценяваме независимо от времето, въпреки всичките малки несгоди на старостта, които ние, обикновените хора, малко по малко трябва да приемаме. Тя не. Не се оплаква никога. И дори наистина няма нужда да си боядисва косата, въпреки че вече е прошарена. Живее с желанието винаги да е изпълнена със сили.

Обърна се към мен и почна да ми досажда. Правеше ѝ удоволствие да ме дразни. Много е учена и обича да е винаги отгоре, да противоречи, да критикува, да съветва:

— Какъв жалък манталитет имате. Все още сте също като маврите (опитвам се да направя жест на протест — тя забравя, че като говори така бързо, не ѝ разбирам френския). А вашите покорни жени не заслужават нищо по-хубаво от това, което имат. Защо не се борят? Защо се оставят да ги поробват? Стига ти само да видиш тези тъжни създания — не поглеждат мъжете в очите. Вие, разбира се, правите всичко каквото си щете и положението ви харесва. Но няма ли да е много по-добре, ако направите усилия, вие и те, заедно, да промените

това състояние на нещата?! Нищо не се постига току-така, без обсъждане. Разисквайте с тях. Убедете ги да станат истински жени!

„Хабаво време си намерила да ми четеш морал“ — помислих си аз. И си спомних за моята бедна Марта, която тя презираше и осъждаше, без дори да я познава и на която аз сутринта даже не бях оставил достатъчно пари за в къщи, за да имам в джоба с какво да се покажа на обяда. И малкия, който се нуждае толкова от въздух, затворен винаги там, между четирите стени. А аз не ставам мукает да изляза с тях. Оправдавам се, че морският въздух може би е много оствър за него. И аз съм един никаквец, бре, гадна работа!

Излязох от почти топлата вода (къпя се само когато подухне южнякът) и се разтърсих като мокро куче. Но тези мисли, които понякога ни човъркат душата, не ни напушват току-така, само като се поразтърсим на слънцето и излегнем на пясъка и като се преструваме, че сме забравили гузната си съвест. Двете продължаваха да стоят в морето, потопени до рамене, а после се пуснаха да плуват. А аз, какъвто съм си вързан, седях на пясъка и ги гледах как гребяха с ръце срещу вълните.

Бяхме решили да отидем до Оляу само за следобеда. Денят беше приятен и на залива Вале де Сентианиш нямаше никой. Едни много бели облачета стояха неподвижно на небето, а топлината вече се засилваше, изкачваше се по скалите, които Брижит сравняваше с „митологически същества“.

Двете вече се връщаха. Стигнаха до плиткото прегърнати и току затъваха с някой крак. Вълнението беше силно и морето като че ли искаше да ги гълтне. Брегът там е наклонен и доста издълбан. После се омотаха с кърпите и започнаха да си говорят, а на мен, нито дума не продумаха, само едно „Il fait bon, hein?“^[1] Като на слуга. Та значи ние още сме били маври? А жените ни „тъжни създания, които не поглеждат мъжете в очите...“ Добре де, но ще ми платят този ден, та и нещо отгоре. Каква идиотщина от моя страна да ги каня на обяд! Тя точно това иска, нали — да командува всички? Тогава — да плаща!

Първият път стана така. Пристигам аз най-покорно да ги взема да се разходим до Силвиш или до Понта да Пиедаде, но небето, което осъмна розово, се заоблачи и стана почти черно. Въпреки това видях, че по-възрастната слизя към плажа с кърпа на глава, а върху нея градинарска шапка, но много елегантна и с бански костюм и кърпа, напъхани в една сламена италианска кошничка.

Качих се на първия етаж по външната стълба и проверих дали ключът е на таблото. Прескочих тогава другата площадка на стълбите, внимателно прекосих коридора и дори не почуках на вратата. Вмъкнах се в стаята, където Брижит четеше в леглото с отвити крака.

Седнах предгазливо на едно ниско столче и я загледах втренчено. Хванах ѝ ръката. Тя не се отдръпна, но после я оттегли така естествено и отиде да вземе шише уиски от един куфар.

— Само че нямам лед — извини се тя.

— Ça va^[2] — отвърнах аз и се уплаших, да не би да съм го казал грубо от нервното състояние, в което се намирах.

Когато донесе чашите, сложи ги на масата и ги напълни внимателно, аз изтръгнах бутилката из ръцете ѝ, запущих я и без да се бавя, казах:

— Брижит!... — И тъй като не ми идваше никаква подходяща за случая фраза, стиснах ѝ ръката и то така силно, че сигурно съм оставил следи от ноктите си върху кожата ѝ.

Тя ме погледна и се усмихна. Малкото, което бях научил от френски език, не става за големи разговори, не издържам на словесната атака на тези хора и затова направих най-хубавото, което трябваше да направя. Ако ще действувам, да действувам, не е ли така? Обгърнах с ръце раменете ѝ... и вече не беше необходимо да моля много, за да постигна това, което исках.

Почти веднага започна да светка, истински пожар по сивото като цинк и жълто като шафран небе над морето — беше истинска красота да се гледа всичко това с тази толкова руса, гореща и смълчана в прегръдките ми жена! Но сигурно гърмеше все още някъде надалече, защото гърмът се чуваше много секунди, след като се появяваше светковицата.

А ако Надя се върнеше неочеквано? Но тя не се тревожеше от това. Ами аз в това положение, няма как...

След като мина доста време, отидохме за всеки случай до прозореца, по-точно отиде тя, боса, а аз я придружих.

Силен вятър превиваше на всички страни палмите по „Бела вища“. Облаци прах се вдигаха по пътя.

— Това са гладиоли, нали? Je les aime tant! [3] — попита тя и посочи към една градина, пълна с бели цветя, с люляци, с карамфили, които също създаваха впечатлението, че всеки момент ще литнат във въздуха, изтръгнати от лехите, където вятърът ги нацеждаше до земята.

— Може би... — казах разсеян (хич не ми беше до гладиолите), като се взирах към стълбите, да не би Надя да ни завари заедно. Сигурно беше още на плажа, скрита в някоя пещера.

Пансионът „Пингвин“, целият изподраскан, с разкъртени врати и прозорци, имаше жалък вид. Падаха първите капки, грамадни, приличащи на стъклени гроздови зърна. Скършени смокинови храсти, полуизтръгнати от вятъра, морето почти оранжево, а небето все помрачно и по-мрачно — всичко това беше така необичайно, че внушаваше страх. Сигурно гръмна два пъти, ако не и повече.

Брижит се опитваше да говори с мен, но нямаше какво да си кажем. Затова ми се искаше да си тръгна веднага. Другата, каквато и да беше, се караше с мен, спореше и се превиваше от глупав смях и ме принуждаваше някак си да й отговарям. Тази беше загадъчна и пасивна. Имаше нужда другата да я командува, мисля си аз. До последния момент не успях да я разбера. Това нея не я засягаше, навсякъде. Но когато вече щях да се сбогувам, много умело ме задържа още, може би само от деликатност:

— А уискито?

— А Надя?

Тя сви рамене. Тогава седнах и пих. Хич не ми пукаше! Тя трябваше да се страхува от другата, не аз.

Запали ми една американска цигара.

Попитах я дали обича някого. Погледна ме уплашено. Продължих да настоявам глупаво: дали вече е обичала истински някого.

— Но аз вече не съм дете. И тези въпроси не се задават току-така. Само когато им дойде времето. И когато има голяма близост.

Но... Погледнах към разхвърляното легло. И се засрамих от моята нетактичност. Не можеш да ги разбереш тези жени...

— Сърдите ли ми се?

— Да се сърдя? Защо? — Всъщност ми се стори, че ми се надсмишаваше, защото каза с лукава усмивка: — Аз съм равнодушен човек — нищо не може да ме запали, нито пък да ме охлади...

Вече престанах да я разпитвам. Учех се да бъда кавалер.

А пък беше толкова красива, толкова спокойна, така се владееше! Ако направеше един ласкав жест, един спонтанен жест, щях да полудея, честна дума! Но кой съм аз, че да заслужавам това доверие? Освен в леглото... Добре тогава — и аз като тебе!

За да говорим нещо, я попитах дали има баща, майка, сестри...

Изглеждаше откъсната от всичко и от всички. Говори с въодушевление само за едно братче, което още ходело на училище и било много гордо, с остро чувство за самокритичност, така казваше тя, но се бил родил, за да заповядва, истински аристократ (накрая малкият ми стана противен).

— Много различен е от мен, аз обичам да ме водят.

— А Надя?... Много е умна, нали?

Каза само:

— Да.

— Много мъже слага в джоба си.

— Вашето високомерие ви кара да предполагате, че жените не могат да правят всичко, каквото вие правите.

— Не съм казал подобно нещо.

Отново замълчахме. Гръмотевиците се чуха все по-наблизо. За да избегна това неудобно положение, извадих от джоба на сакото си, което отново бях сложил на облегалката на един стол, снимка на сина ми.

— Симпатичен е.

— Болен е.

— А-а? Така ли?

„Какво те интересува това? Пак прекалявам, нали? Отново ще ме скастриш. Карай да върви!“

— Болен е, защото съм беден... — Заплетох се. Моят френски не стига за големи разговори. — Беден съм. Vous me comprenez? Peux

parler portugais?^[4] Няма по-лошо положение от моето... — Отказах се да говоря повече.

„Беден съм и безрамен — това имах желание да ѝ кажа. Ако работех повече...“ Но ми се прииска да минавам за господин. „Не съм нито шофьор, нито собственик. Хората като мен ме уважават, то се знае, защото колата е моя, и даже някои фини дами канят жена ми на гости...“

Не ѝ казах нищо такова, разбира се. Все пак се опитах да ѝ обясня:

— Най-лошото в живота е тази монотонност, n'est ce pas?^[5] Когато хората ни задължават да бъдем това, което не сме...

Но думите ми не стигаха до нея. Усмихващо се замислена. Или може би не разбираше смисъла на това, което ѝ разказвах.

Тези богаташи се интересуват от нас само когато ги забавляваме, ако ще да е даже с нашата мизерия, която им позволява да бъдат справедливи и великодушни — с думи или с подаяния, с каквото и да е. Когато бях шофьор на пиацата, видях suma работи. Нашите случаи представляват за тях най-много половина час на ден развлечение или „солидарност“, както, казват някои. Ако е за повече, вече им досаждда. Всичко това един ден така ще се обърне!

Бяха ме поканили да прекарам с тях сутринта на плажа. Обясних им, че моята служба...

— Лесна работа — обади се по-възрастната, която с вида си искаше да каже: „Ако е необходимо, ще минем целия Портимау на наша сметка.“

Освен това беше работен ден и това нямаше да се разчуе. Защото в края на краищата и да има там момчетии, аз винаги съм бил човек, който спазва приличието. Ако не беше така, как щях да си изкарам хляба тук?

Попита ме защо сирените вият така пронизително.

— Дошла е прясна риба и викат хората на работа във фабриките.

— А-а!

Искаше да знае всичко: чия е онази къща с лозница, която се вие по корниза и със саксии здравец по первазите от двете страни на вратата, където се показваше една англичанка, цялата почервеняла като

морков и съсухрена като чироз; дали Дворцовият площад не се руши понякога, тъй като ерозиращите скали се разпадат, когато хората най-малко очакват; и дори защо съм залепил на предното стъкло на „Таунуса“ онзи надпис с червени букви: „Слава на португалския футбол! Бенфика — двукратен европейски шампион!“

Започващ да се смее непринудено, със смях, пълен със слизходителност и пренебрежение, който ме дразнеше. Като че ли искаше да каже: „Това е всичко, с което ви залъгват и вие се хващате... Глупаци!“ Знам, не си първата, която забелязва това, но ти, дето си живееш тук живота, без пръста си да помръднеш за нас, не можеш да ни хвърляш упреци направо в лицето за нашето лековерие. Радваме се на това, което имаме и толкова! И си имаме Бенфика, за да крещим, колкото, си щем...

— А Брижит няма ли да дойде с нас? — попитах, като я видях, че затваря непринудена вратата.

— Тя ще дойде после. Винаги спи много. C'est une flemmarde.^[6].

— Но ако отидем много надалече, както вие искате, сега, докато трае приливът, Брижит няма да ни намери...

— Е, и какво от това?

„Добре. Нищо не може да каже човек. Магарето го викат за работа...“

Слязохме по стълбите на Барловенто и още не стъпили на плажа, Надя започна да съблича фанелки, да хвърля сандали назад към една скала, излагайки на показ луничавите си меса, но, право да си кажа, стегнати за четирийсетте и повече години, на които тя казва, че е.

На мокрия пясък играеха на топка и правеха челна стойка четирима гларуси, по-черни от цигани, с такива дълги коси, че чак им се навиваха на масури по вратовете. Двама, ако не се лъжа, са келнери в един от пансионите; другите са някакви студенти от Техническия институт в Силвиш или някои от онези безделници, които през май вече се появяват, подушили миризмата на чужденците. Познах ги веднага по начина, по които започнаха да я зяпат. Още като ги видя с гребен, пъхнат в панталона, с фанелки като италианските и с други от тоя род, дето си разголват косматите гърди и се пъчат с мускулестите си ръце, веднага отгатвам всичките им номера: те са от онези, дето

хващат шведките из пещерите, когато са без мъжете си, а понякога и пред очите на мъжете им, пък те дори им благодарят, че им слагат рога, така са ги възпитали, че ги водят за носа.

Най-сетне се съблякох (бях си сложил под дрехите банските гащета) и желанието ми беше да си постоя така малко, приличайки се на слънце, защото подухваше хладен ветрец, но тъй като тя никъде не се чувствува добре за дълго време, започна да снове насам-натам, от плаж на плаж, да си пъха носа навсякъде.

— Ако искате да отидете до Bay, по-добре е да ви закарам с колата. Пътят е дългичък, а освен това не съм сигурен, че приливът вече се е отдръпнал толкова, че да можем да минем.

Сякаш някой ѝ духна под опашката — като се забърза нататък, с торба на гръб и сандали в ръка, с такива крачки, че се чувствувах като нещастно овчарско куче след нея, не мога да я настигна. Пустото му чучело, нито е по-висока от мен, нито по-яка в краката, дявол да я вземе! Но прихватен ли я, всички мъже слага в джоба си. Не знам какво ѝ става на тая жена!

Премина почти тичешком тунела под Ешпланада душ Каштелуш и вече нищо не можа да я спре. Катереше се по скалите, намокри се до пояс от плискащите вълни, движейки пъргаво ръце и крака през онези каменни завеси, които отделят плажовете един от друг, сякаш искаше да ми покаже — поне аз така си мисля, че още има сили и здраве, та и назаем да даде.

Другите туристи, най-вече англичаните, обикновено изпадат в екстаз пред Трите мечки и пред пирамидите, които изникват там изведнъж като изваяни, подобно на слънчев блок — толкова златисти са. Следва цяла броеница от малки плажове, кръгли, закътани, с наистина чудни очертания върху червения фон на грамадната стена, пред които чужденците онемяват. Всичко е emerveilleux^[7] и wonder^[8] възкливат изумеци те. От толкова слушане, дори сме научили наизуст тези объркани думи. Аз, макар че стигнах само до трети курс на заводското училище в Лисабон, все пак се справям с мята франдушки, но от езика на инглизите нищо не разбирам, та затова един ден дори помолих господин Жозе Мария от магазина за кувертюри и покривки да ми напише на листче тия думи, та да видя (въпрос на любопитство) разликата между начина, по който се говори и пише този проклет език.

Надя не се учудва толкова, или кой знае, не благоволява да оцени с мен красотата, на тия скали, които някои чужденци дори сравняват с „езически храмове“ и които се срещат по тукашните плажове като някакво чудо, от Албуфейра по Понта ди Пиедаде. Чух веднъж господин Пелика да обяснява научно как са се образували чрез „утаяване“ и как морето, отдръпвайки се, след като е покривало дълго време земята, ги е оставило там самотни, останки от един изчезнал релеф. Но, изглежда, всичко това не говори нищо на Надя.

— Мене ме интересуват хората — казва тя. — Пейзажът е винаги нещо второстепенно.

И за това има право, както впрочем и за много други неща. По характер е точната противоположност на Брижит. Не е ясно защо пътуват заедно. Честно казано, и на дявола не би му дошло на ум да подлага на разпит човек, когото едва познава, както направи тя, когато най-после седнахме да си починем малко на един от онези спокойни песъчливи брегове. Вълните, толкова слаби, че дори не могат да се нарекат вълни, се разбиваха в краката ни. Надя си играеше с мидите и раците, които прехвърляше от ръка на ръка, и с мокрите водорасли, едни от които приличаха на люлякови клончета, други на пера или на изсушени гроздове. Но сигурно вече се готвеше за атака, защото по едно време без всякакъв повод втренчи в мен жълтите си като на лъвица очи и взе да ме пита дали обичам жена си, каква е тя, лъжа ли я или не, и други от тоя род...

Отговорих ѝ, че я обичам, разбира се, че я обичам, с една дума, че съм като всички мъже...

Но тя настояваше, че не е истина, че аз всъщност не обичам жена си, защото, ако я обичах, нямаше да говоря за нея като за някакво покорно куче, като за домашен предмет.

— Да обичаш някого, трябва да се възхищаваш от него, трябва да го уважаваш.

— Но аз уважавам жена си...

— Не, не я уважаваш (ставаше все по-дръзка тя). Иначе нямаше да говориш за нея с този тон.

— Но аз...

Край! Работата е ясна: жена ми не е нищо за мен или аз не съм нищо за нея.

После ме обърка още повече. Започна да ми държи реч, че била на страната на жените, че съм бил паразит и че мъжете на юг в това отношение всички са от един дол дренки. Трябвало да водя един голям разговор с жена си, за да я науча да живее с мен, та да направя и двама ни щастливи. Но, когато точно се беше разгорещила със съветите си, които доста ме стреснаха — вече бяхме станали и си тръгвахме, — тя се подхлъзна от тинята на една скала и трябваше да я подкрепя, като я обхванах с ръце през гърба. Тогава, без да се колебае, приближи устата си до моята и ме целуна. Целувката й беше на човек, който иска и взема. Но аз си казах: „Вече и с теб работата се нареджа.“ Та след морала, който ми чете, вече не можех да бъда друг.

Марта ми дигна скандал:

— Не виждаш ли, че детето е туберкулозно?

— Млъкни, жена. Откъде знаеш, че е туберкулозно?

— Само ти нямаш очи да видиш. Какъвто мъж си, такъв си и баща. Хубаво ме предупреждаваше майка ми — че си егоист и никога няма да станеш човек, че Шику Алегрия е сериозен мъж...

— Но за това има цяр. Хайде, той остана вдовец, пък и ти още не си за изхвърляне. Хайде, отивай!

— Знаеш до какво дередже си ме докарал. Вече нищо не ме интересува и нищо не мога да променя. Не съм човек, а непотребна вещ. Забравила съм дори да се смея!

Млъкна и го удари на плач.

Приближих се до нея със съчувствие и се опитах да ѝ избърша сълзите. Но тя се дръпна грубо.

— Добре! Нека бъде, както ти искаш! — И я бълснах.

Тогава тя извърна към мен ласкато очи и помоли:

— Да заведем детето на лекар?

— Още днес — обещах. Но поразмислих: „Ако го заведем, няма да имам пари за лекарства, ако са скъпи.“ А-а! Нали Надя трябваше да плати. Ама, разбира се, че тя! И дори е справедливо.

Отидох в кухнята да видя малкия, който се беше свил в един ъгъл и ядеше бадеми, които държеше в шепата си. Погалих го по ниско остриганата глава. Имаше такива сенки около очите си, че чак ме хвани страх, те правеха още по-тъжно изпитото му лице. Израсна много бързо. А се храни зле. Докосна с устни пръстите ми, но не каза нищо.

Изведнъж ми се доплака. Но според мен плачът е лесен начин да се облекчиш и да се почувствуваш по-добре. Сега аз трябваше да утешавам друг, а не себе си. Излязох веднага със сухи очи, стиснал устни.

Изтичах до пансиона. Брижит — навярно се бяха скарали нещо — беше вече слязла сама на плажа, а другата още по халат в смокиненожълт цвят (обича само топлите тонове, както тя казва), пушеше с едно голямо цигаре.

Нахвърлих се почти бясно върху нея, докато започна да стене и се отстраних преди края, като я оставих да се превива, самичка, мръсницата му с мръсница, да се надига на леглото и да мачка чаршафите.

— Pourquoi fais-tu ça? Oh! Bernardo, pourquoi?^[9]

Не ѝ отговорих. В този момент се отвращавах и от нея, и от себе си. Навивах синджирчето на ключовете от колата около пръстите си, забил поглед в земята, и хапех една афта — от нерви и от срама, който зашеметяваше главата ми. Не съм роден за шмекерльци. А трябваше непременно да измъкна от нея пари, каквото ще да става. Иначе какво щеше да стане със сина ми? Можех дори да го загубя, ако не му осигуря веднага лекар. А в същото време отвътре ме преследваше една черна сянка — Марта, която ме обвиняваше за всичко, дори за това...

Трябваше да подбирам думите си, да пипам с ръкавици. Но и за това не ме бива. Вече не си спомням как ѝ говорих. Струва ми се, че ударих на просия, че излязох извън границите, а след това се обърках, дори не знам какво точно исках. Истината е там, че работата не стига до никъде. По едно време тая гадила стана, обидена ли, уплашена ли, не знам — цяла фурия, само да я видиш! — и без церемонии ми закрещя:

— Sors, Bernardo! Tout de suite. Sors!^[10]

Облякох се, с гръб към нея. Когато пипнах с ръка дръжката на вратата, я чух да казва:

— Non!^[11]

Приближи се към мен изтазад и обви с луничавите си ръце врата ми. После отвори чантата си, измъкна оттам шепа банкноти и ги напъха, целите изпомачкани, в един от джобовете на сакото ми.

Мъчеше се да се прикрие, но всъщност се чувствуваше засрамена. Забелязах (и това се случи за пръв и последен път), че

избягва да ме гледа. Тогава реших, че трябва да се покажа по-вежлив. Не от интерес, а от човечност, дявол да го вземе, от благодарност. И дори си мисля, че думите, които ѝ казах, бяха искрени.

Никога няма да забравя последната вечер, която прекараха тук. Беше четвъртък и на Надя, с нейните мании, ѝ хрумнало да отиде на кино в Портимау, не само заради София Лорен, а най-вече защото искала да види дали има много посетители.

Обадиха ми се по телефона, настояха да побързам, но накрая, вече пред киното, не знам какво ги прихвана и се отказаха, защото филмът сигурно е много орязан и щяло да е по-добре да го видят после цял в Париж, в Кинотеката.

— Et puis finalment c'est con d'aller au cinéma, quand on a à la portée de la main tout ce monde vivant. [\[12\]](#)

Брижит огледа наоколо със светлите си и спокойни очи, но видя наблизо, както и аз, само една лека кола, спряла пред аптеката, един отдалечаващ се файтон в дъното на улицата и едно от нашите кафенета с въртяща се врата, наистина оживено вечер — не беше по вкуса ѝ, което пролича от флегматичния тон, с който попита какви са програмите на телевизията в Португалия.

— Лоши, разбира се, както навсякъде по света — каза Надя, вече тръгнала към кафенето, а ние — зад нея.

— Още по-лоши — казах аз не само за да кажа нещо, защото със сигурност знам, че нашите не струват, и не можех дори да си представя, че чуждестранните, колкото и да са лоши, могат да бъдат като тях.

Още като сядахме на масата, както и очаквах, пейзаните започнаха да ни гледат и да се усмихват под мустак, като виждаха как тия жени, кръстосали крак върху крак, пият отлежала ракия. А Надя оглеждаше всичко и всички с вида на човек, който винаги стои над останалите.

Дойде Арминду, онът шмекер, да ме пита дали искам да ми лъсне обувките и насмалко щях да го изгоня, ама тя, най-безцеремонно, дига крак и лепва обувката с нисък ток върху сандъчето. Ваксаджията, хитрецът му с хитрец, започва веднага да го може бавно-бавно и в същото време надничва под полата ѝ.

„Най-добре е да не обръщам внимание“ — казах си аз. Вече не знаех дали трябва да се смея с другите или да се мръщя. Истина е, че едва издържах насмешливите погледи и подмятания. Долна история!

Даже едно момче се навърташе около масата ни, за да подслушва. Гледаха с уважение към златния ѝ пръстен с три изумруда, който, право казано, беше да му се ненагледаш.

После нещо трябаше да не забрави? А-ха! Да поръча ракия за ваксаджията. Една-две чашки. А нахалникът стои до нея и леко пуска ръка върху ѝ.

Всичко искаше да разбере от живота на человека. Дори подозирал, че го е питала защо е такъв сипаничав и хилав. И защо е избрал този кошмарен занаят. Колко средно печели на ден и дали поне му стига?

— Но четиринацет ешкудуши не стига за нищо. Времето на робството отдавна отмина.

— Това казвате вие, дето сте тук само пътем. Елате да живеете тук и тогава говорете!

Щом ваксаджията изпразваше чашата, тя нареждаше да му я напълнят отново и докато той пиеше, тя приказваше на нейния поиспанчен португалски:

— Вие все още не знаете какво е хигиена: не знаете да се храните, не знаете да живеете, все гледате в къщата на съседа. В цивилизираните страни вече няма хора с болести като вашите. Нито има хора в такова окайно положение. Всичко може да се промени. Въпросът е да се приеме или да не се приеме. И които го приемат, значи го заслужават...

Арминду, така се казваше ваксаджията, не зная дали вече казах, пиеше чаша след чаша, плешивината му лъщеше от пот, пъпът му се показваше през една дупка на работния му комбинезон, а той лъскаше ли лъскаше черните ѝ обувки, но нещо все не му харесваша, сякаш искаше да блеснат като морето в лунна нощ. Сигурно беше от яд. Както и да е, но никога не го бях виждал да взема четката и парчето плат с такъв мерак.

И беше повече от сигурно, че вече е пиян, защото се заплете в никаква история на стара вражда с друг ваксаджия, който му отнемал клиентелата, нещо много объркано, че никой не го и разбра.

— Залепих му един със сандъчето, та едва се съвзе.

Надя, която вече го беше укротила, взе да го упреква, че не трябва да се перчи със своята изостаналост. Смелостта е нещо съвсем различно от диващината и човек трябва да уважава себе си...

— Добре тогава!... — съгласи се той и гаврътна още една чашка.

— Човек сам се уважава.

— Това, госпожа, ми прилича на народна песен...

— А какво е народната песен? — попита Надя, която си имаше своя теория по този въпрос и вече ми я беше доверила: че народната песен е нась branata мъка на потиснатите жени от моята страна, на всичките, женени, моми или проститутки, които очакват ден и нощ своите мъже. Но щом като е така, народната песен може да стане точно противоположното — вик на възмущение на жените, една нова Мария да Фонте срещу мъжа-звяр.

Но ваксаджията, разбира се, си нямаше представа какво представлява народната песен.

— Не знам какво е народната песен, госпожо, но мога да я изпяя, ако е необходимо — и се засмя лукаво, извърнал се настрани.

Лошо беше, че тя се съгласи и той веднага започна да пее, ама така фалшиво, имитирайки Миуду да Бика, и не престана suma ти време. И какъвто си е дебеланко; почти изпълваше кафенето. Подпреди с ръка провиснали устни, келнерите гледаха кога ще трябва да се намесят и ми хвърляха едни погледи, нахалите му с нахали, като че ли аз бях виновен за всичко това. А пък тия жени сигурно нямат капка благоразумие, щом като не си дават сметка какво правят?!

Какво ти благоразумие! Нито помен от такова нещо. Всичко вървеше от зле по-зле. Към другите се присъедини и една жена, стара пияница, а също така, примрял от смях, Гонсалвиш от магазина за санитарен фаянс, един рядък лайнар, който искаше да си потули шкембето и все го прибираще навътре. После, малко по малко, се присламчиха и двама-трима продавачи на риба (разбира се, само когато Надя и Брижит ги приемаха...) и двама безделници, едни шкембелии — по-дебели от тях не бях виждал. Пък момчетията, да не разправяме! — цяла сюрия от ухилени муцуни...

А Надя, може и да не ми повярвате, ама плати пиенето на всички тия хора. Тя също пи (че как иначе?) като някой мъж — и аз не бих издържал на такова пиене.

Помолиха я да пее и тя каквато си е преструвана, не им отказа и пя: „Boir un petit coup c'est agréable.“^[13]

Мъжете наоколо се смяха до пръсване, защото пък и тези проклети френски думи са така двусмислени, че простите хора могат да ги вземат, както си искат.

Вече не можех да се задържа спокойно на стола, единственото ми желание беше да ги грабна и двете, по една от всяка страна, и да си отида. Погледнах към Брижит, но какво ти, брате! — същата история, не разбира положението. Наистина, в благоприлична поза, както винаги, но погълната изцяло от тая сбирщина, усмихва се на всички с хубавите си очи, дето господ й е дал, които в този час, на осветлението в кафенето, бяха сини, светли, като неподвижна вода, кротки, умни. Та дори тя (дотам чак се стигна), дори тя пя. Изпя тихичко някаква скитническа песен, много стара, от осемнадесети век или нещо подобно, в която се говори за една маркиза, която нямала срам за пет пари и която само за една нощ спяла поне с двадесет и четири войника, които тогава се наричали драгуни.

Старата просякиня, която продължаваше да изпразва до дъно чашите, взе да прегръща Надя, да я целува, ама с едни звучни целувки; и един от безделниците веднага последва примера ѝ; а след Надя се готвеше да пусне ръце към Брижит, но аз вече едва издържах, хванах го за ръкава и му креснах:

— Вън оттук. Тук няма място за негодници. Иди се оплачи на арменския поп!

Този тип дори започна да се противи, но сигурно разбра по смиръщените ми вежди, че може и до бой да се стигне, та отстъпи, като мърмореше, чак до тезгяха.

Надя ме стрелна с пълни с укор очи (дори и дотам стигна!), но веднага отклони вниманието си към един още млад работник, който не изпускаше нищо от нашия сеир, с изблещени очи и таке в ръка.

— Седнете тук — каза тя, предлагайки му стол.

— Благодаря — извини се младежът някак срамежливо.

— Но защо да не седнете?

— Така.

— Ще изпиете ли едно уиски с нас или предпочитате чаша вино от Порту.

— Вие се лъжете. Не съм по авантата — каза той вече почервенял от яд. — На никого не ставам слуга заради едно уиски. Не ставам за клоун. — Обърна ни гръб и излезе от кафенето, но тъжен, с отпуснати рамене.

— Виж го ти горделивеца! Ха да пийнем за негово здраве!

— Ама че кибритлия човек! И не се унижава да се меша с нас!

— Ти като не щеш да пиеш, ще пия аз — каза, приближавайки се до масата един от сеирджиите, с нахално лице, по прякор Копи, като оня, с велосипедите, и когото съм запомнил, вечно стиснал билярдната щека в ръка.

Надя се усмихна, без да показва и следа от унижение, но ми се оплака:

— Изостанал народ. В края на краищата, вината не е тяхна. И затова им е чуждо всичко човешко.

Чуждо им е сега! Просто не е на такова ниво, на каквото изглежда. Исках да й обясня, но беше така трудно изведнъж, без да съм мислил, да намеря пример, който сред тая бъркотия да я накара да разбере моя народ...

Прииждаха все повече и повече хора, тълпяха се около масата разни пияници! Дори немият дойде, застана пред всички, като се лигавеше, препътайки се, за да хване някоя тъпла банкнота, която чужденците му показваха като примамка, и някоя друга, която той сам свиваше.

Работата стана напечена, защото Надя е против просията. Не иска, казва тя, да поощрява „navиците, които доунищожават нашата благородна цивилизация“. И немият, изгонен оттам, започна да ломоти:

— Пачаври! Не може да ги разбере човек какво искат... Чудо голямо ще правят!

— Марш оттук, смрад такава. Да не отнесеш някоя по мутрата.

Един продавач на риба разля чаша вино на масата и две-три капки паднаха върху емпримената рокля на Брижит — разкошна рокля, с геометрични фигури в различни тонове, между синьо, зелено и лилаво.

Наведох се така ниско, че почти докоснах с дъха си твърдите ѝ крака, които финият плат не можеше да скрие съвсем, а напротив, повече ги очертаваше, и ѝ предложих носната си кърпичка, за да ѝ

помогна да изчисти петната. Усмихна се мълчаливо, замаяна, вече малко поизплашена от толкова шум и врява.

— Qu'est-ce que se passe? Ils sont mordus! [14]

Немият вече беше започнал своите безсръмни номера, когато неочеквано от пода се надигна ваксаджията — всички бяха забравили, че беше под масата, свил се там на четири — и взе да го имитира и то как!

— Та значи съм сипаничав, викаш? — обърна се той към Надя.
— Сипаничава е била майка ти курвенска. На, дръж! И съм бил в окаяно положение, а? Ти си в окаяно, не аз, разбра ли, мръснице такава!

Така ти се пада — ти забърка с тях тая каша, съrbай я сега. Но все пак аз ги придръжавах. Мое задължение беше да ги защищавам, та дори и заради самия себе си. Разбутах с лакти насьбалите се и право срещу пиянището, докато го сграбчих за врата.

— Laisse tomber, Bernardô. Il ne faut pas le battre. On s'en va. [15] — каза покровителствено Надя.

А аз стоях и не знаех какво да правя с ваксаджията, който се извиваше в ръцете ми и можеше дори да ме намушка с нож, без да забележа, когато с викове и уплашен поглед в кафенето се втурна слугинчето.

— Сеньор Бернарду, бързо, бързо си отивайте, че госпожата умира от страх. Малкият повръща кръв.

После чух само немия, който издаваше до мен някакви звуци на състрадание. А аз мислех, че няма сърце!

Дори с тях не се сбогувах.

---

[1] Времето е хубаво, нали? (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Добре (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Толкова ги обичам! (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Разбирате ли ме? Можеш говори португалски? (фр.). — Б.пр.

↑

[5] — Нали? (фр.). — Б.пр. ↑

[6] Мързелана е (фр.). — Б.пр. ↑

[7] Прекрасно (фр.). — Б.пр. ↑

[8] Чудесно (англ.). — Б.пр. ↑

[9] — Защо правиш така? О, Бернардо, защо? (фр.). — Б.пр. ↑

[10] Излез, Бернардо! Веднага. Излизай! (фр.). — Б.пр. ↑

[11] Не! (фр.) — Б.пр. ↑

[12] В края на краищата, глупаво е да ходиш на кино, когато всичките тия живи хора са ти под ръка (фр.). — Б.пр. ↑

[13] Приятно е на човек да си пийне нещо (фр.). — Б.пр. ↑

[14] Какво става? Те са побеснели! (фр.) — Б.пр. ↑

[15] Не обръщай внимание, Бернардо. Не трябваше да го биеш.

Да си вървим. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.